

Tarkus tarviline vara, õpi hoolega

KOOLI

Leelo Tungal

Kooli, kooli,
kähku kooli!
Laps peab saama targaks.
See, kes tarkusest ei hooli,
kasvab päevavargaks*.

Päevad on tal ühtemoodi
igavad ja hallid.
Õhtul kiusab teda voodi –
kus sa laiska sallid!

Aga virgal lapsel päevad
igavaks ei lähe.
Ükskordüks* ja tähed jäävad
talle ise pähe.

Isegi kui õhtu hall on,
pole kurta vaja,
Targal lapsel juuste all on
tuju turgutaja*.

VANASÕNA:

MIDA ÕPID NOORES EAS,
SEISAB ELUAEG SUL PEAS.

- * päevavargaks – laisklejaks
- * ükskordüks – korrutustabel
- * turgutaja – kosutaja

- Mille poolest on esimene koolipäev eriline?

KÄTLIN TAHAB KOOLI MINNA

Krista Kumberg

1

Kätlin tahtis juba kooli minna. Ta ootas nii väga, et õpetaja küsiks: „Noo, lapsed, mida te suvel tegite?” Kätlin tõstab siis käe hästi kõrgele. Teised tõstavad samuti kätt. Õpetaja laseb neil kordamööda rääkida.

Kati räägib kindlasti sellest, kuidas nad terve perega Lõuna-Eestis matkamas käisid ja oma telgi kogemata sipelgapessa üles panid. Robert käis vanematega bussireisil. Nad jõudsid Pariisi. Seal on palju kirikuid ja muuseume. Ühes nägi Robert kuulsat maali, mille peal ilus tädi kogu aeg naeratas. Kati ja Robert on oma reisidest juba nädal aega rääkinud.

Sirli ja Siivi olid kindlasti vanaema juures nagu eelmisel aastal. Kindlasti räägivad kaksikud, kui palju neil kassipoegi, tibusid, vasikaid ja koeri on. Võib-olla said nad isegi hobuse seljas ratsutada.

Mattis käis arvatavasti selgi suvel spordilaagris, ujus ja jooksis ja sõitis rattaga.

Kätlini suved olid alati nii tavalised. Polnud millestki rääkida. Seekord saab ta aga kõigile jutustada, et nägi suvel kummitust. Päris ehtsat tonti! Kätlini tädi elab Haapsalus. Kätlin oli tal augustis külas. Augustis ilmub täiskuuööl lossivaremetes ühele aknale Valge Daam. See oli jube, aga ilus ka.

2

5

7

PAULA ÕPIB EMAKEELT

Aino Perviku järgi

1.

Paula ja Joosep läksid koos klassi. Suurem jagu oli juba kohal. Kogu aeg tuli lapsi juurde. Kui kell helises, olid kõik klassi jõudnud.

Varsti tuli ka õpetaja Reekon ja lapsed tõusid püsti.

„Istuge,” ütles õpetaja. „Täna me hakkame õppima oma ilusat emakeelt. Kes ütleb, mis keel on meie emakeel?”

Pooled lapsed tõstsid käed üles.

„Noh,” ütles õpetaja ja vaatas ühe lapse otsast teise otsa. „Ütle sina!”

Ilusate paksude juustega tüdruk tõusis püsti.

„Mis keel on meie emakeel?” küsis õpetaja.

„Minu emakeel on leedu keel,” vastas tüdruk.

Õpetaja vaatas nõutult ringi. „Kes veel tahab öelda, mis keel on meie emakeel?” küsis ta. „Oliver, ütle sina!”

Oliver pani pliiatsi lauale ja tõusis. Pliiats veeres kõrinal maha.

„Eesti keel loomulikult!” ütles Oliver. „Just,” ütles õpetaja. „Meie emakeel on eesti keel.”

2.

„Mis keeled veel on olemas?” küsis õpetaja.

„Soome keel!” hüüdis üks poiss ilma kätt tõstmata.

„Ameerika keel,” ütles pisike tüdruk, kes istus Paula ees pingis.

„Ameerika keelt pole olemas!” hüüdis Oliver. „Ameeriklased räägivad inglise keelt.”

„Õigus,” ütles õpetaja. „Inglise keel. Aga veel?”

„Vene keel!” hüüdsid mitu last korraga.

„Just,” ütles õpetaja. „Ja kelle emakeel on vene keel?”

Pisike tüdruk, kes enne oli öelnud ameerika keel, upitas nüüd kätt hästi kõrgele.

„Triinu!” ütles õpetaja.

Triinu tõusis püsti. „Meie naabritüdruku emakeel on vene keel,” ütles pisike Triinu.

„Kes su naabritüdruk on?” küsis õpetaja.

„Sveeta,” vastas Triinu.

„Sveeta on venelane,” ütles õpetaja. „Meie klassi Aleksandra on ka venelane. Venelaste emakeel on vene keel. Aleksandra hakkab koos meiega õppima meie emakeelt.”

Paksude juustega tüdruk tõstis käe.

„Mida sa öelda tahad?” küsis õpetaja. „Mis su nimi oligi?”

„Egle Martinson,” vastas tüdruk. „Mina olen eestlane!”

„Jah?” ütles õpetaja.

„Minu emakeel on leedu keel, sellepärast et minu ema on leedulane,” ütles Egle. „Isa ja mina oleme eestlased. Aga leedu vanaema on hoopis poolakas.”

„Mul on isa soomlane!” ütles Jorma. „Aga minu ema on eestlane. Minu emakeel on eesti keel! Ma oskan soome keelt ka.”

- Miks on vaja õppida emakeelt?

Sune (loe: Süüne) on sinuvanune Rootsi poiss, kes onuhke selle üle, et ta pole enam esimeses klassis. Mida tunnend sina?

SUNE LÄHEB TEISE KLASSI

Sören Olssoni ja Anders Jacobssoni järgi

1.

Pikk soe suvevaheaeg on möödas. Tulekul on põnev sügis. Sune alustab teist klassi. Ta pole enam mingi algaja õpilane. Teises klassis hakkavad nad õppima korrutamist ja palju raskemaid sõnu kui SIIL ja KUU. Sune ja tema klassikaaslased ei ole enam kõige pisemad. Nüüd vallutavad nende kooli uued esimese klassi õpilased.

Mõtles, kui tore on kõigi sõpradega taas kohtuda! Vaadata, kas nad on nüüd tugevamad kui esimeses klassis.

Kui Sune näeb, et tüdrukud on suvel pruuniks muutunud ja nende juuksed heledaks pleekinud*, tahaks ta kallistada neist igaüht ja öelda, et nad on hiigla kenad.

Kooliteel kohtub Sune väikseid esimese klassi õpilasi, kes hoiavad ema käest kõvasti kinni. Teise klassi minnes ei pea muidugi ema enam kaasa tulema. Nüüd on Sunel kõik selge. Kuhu minna ja kuidas riidehoius käituda. Vanemate klasside lapsed ei olegi nii kardetavad, kui arvata võis.

Rootsi keelest tõlkinud Allar Sooneste

* pleekinud – heledaks läinud

- Kuula loo jätku.

- Miks kolm kõva selli alla andsid?
Mis sa arvad, mida tundis pisikest kasvu poiss?

2.

Õpetaja seisab lillekuhila keskel. Ta jume* on hästi pruun ja juuksed lakkis.

„Tere tulemast tagasi suvepuhkuselt, kallid lapsed! Oi, küll te olete kasvanud!”

Joakim sirutab end, mitte aga Sune.

„Kas teate,” räägib õpetaja, „paari minuti pärast tuleb meie klassi kaks uut õpilast.”

„Ohoo,” rõkkab klass.

„Kas need on poisid või tüdrukud?” tahab Jyri (loe: Jüri) teada.

„Ma loodan, et tüdrukud,” hõikab Helena.

„Üks tüdruk ja üks poiss,” vastab õpetaja. „Nad on nõod*.”

Uks avaneb ja sisse astub mustajuukseline poisike koos tumedapäise tüdrukuga. Kogu klass jääb vait. Kõik vahivad uudishimulikult uusi õpilasi.

Õpetaja võtab uuesti sõna.

„Need on Maria ja Alfonsin Perez (loe: Peres). Nad on pärit Stockholmist.”

Sune ei usu oma silmi. See imetilluke mustapäine jõmpsikas on ju sama, kes ähvardas Sune, Michaeli (loe: Mikaeli) ja Andream keeglikuulideks* pressida! Ta ei olnudki esimese klassi juntsu. Ta hakkab käima Sune klassis.

* jume – näovärv

* nõod – tädi või onu lapsed

* keeglikuul – raske kuul, mida kasutatakse keeglimängus kurikate pikaliviskamiseks

Kus viga näed laita, seal tule ja aita

LAISK POISS

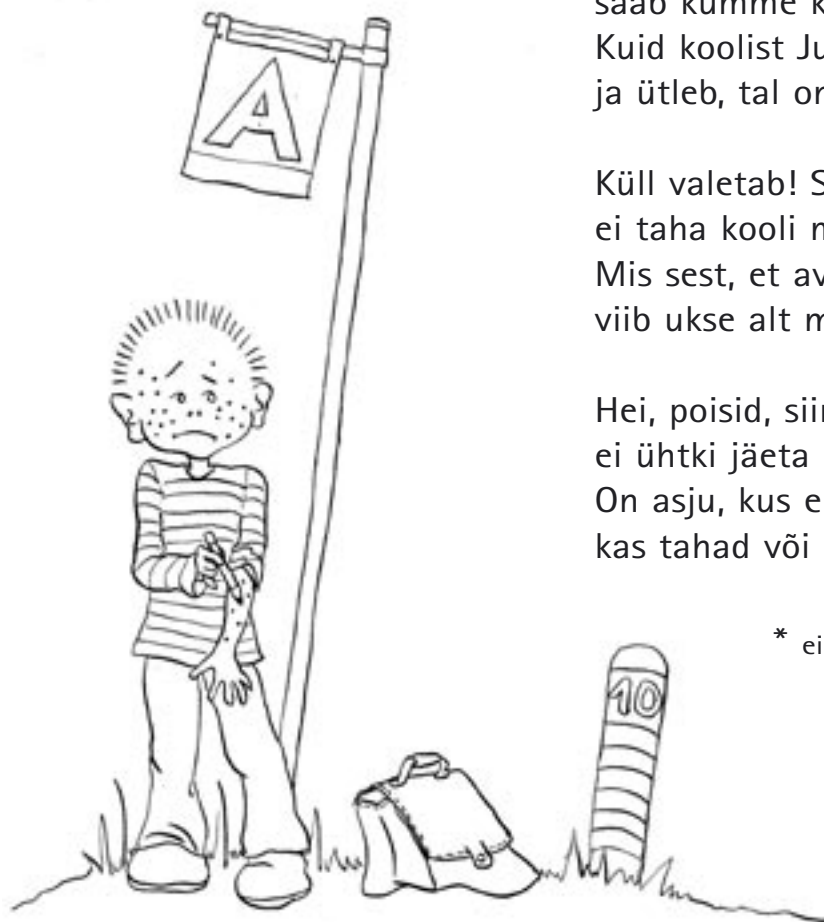
Kersti Merilaas

Siit küla lõpust koolini
saab kümme kilomeetrit.
Kuid koolist Juss ei hooligi
ja ütleb, tal on leetrid.

Küll valetab! Sest laisk on Juss,
ei taha kooli minna.
Mis sest, et avar liinibuss
viib ukse alt meid sinna.

Hei, poisid, siin ei rüsita,*
ei ühtki jäeta maha!
On asju, kus ei küsita,
kas tahad või ei taha.

* ei rüsita – ei trügita

TÄHESTIK

14

Loe tähestikku nii:

A – aa, **B** – bee, **C** – tsee, **D** – dee, **E** – ee, **F** – eff, **G** – gee,
H – haa, **I** – ii, **J** – jott, **K** – kaa, **L** – ell, **M** – emm, **N** – enn, **O** – oo,
P – pee, **Q** – kuu, **R** – err, **S** – ess, **Š** – šaa,
Z – (t)sett, **Ž** – šee, **T** – tee, **U** – uu, **V** – vee, **W** – kaksisvee,
Õ – õõ, **Ä** – ää, **Ö** – öö, **Ü** – üü, **X** – iks, **Y** – igrek

Eesti keelele võõrad tähed on C, F, Q, Š, Z, Ž, W, X, Y.

- Miks on vaja tähestikku tunda? Kus seda kasutatakse?

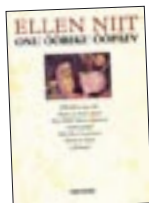
15

August, Brita, Carmen, Doris ...

11

- Mis sa arvad, kes on onu Ööbik?
Kas a) laululind, b) väike laps, c) veider mees?

KUIDAS ONU ÖÖBIK ÕUNU SÖÖB

Ellen Niit

Onu Ööbiku laual oli ükskord virn õunu, oli valgeid klaare ja oli tallinna pirnõunu maailmatu pirakas kausitäis.

Onu Ööbik tuli öötöölt koju ja hakkas õunu sööma.

Ta sõi ja sõi – nagu mängiks viimast paari:

Ikka kaks pirnõuna ja kaks valget klaari,

kaks pirnõuna ja kaks valget klaari.

Ja nii sai ta neid lõpuks söödud neliteist paari.

Aga ise luges ta sealjuures piltidega juturaamatut.

Tore oli lugeda põnevat teost*.

Ja õunasüdamed poetas* onu Ööbik peost,

kuhu just parajasti sai.

Kaks pirnõuna südant laualina servale,

kaks valge klaari südant lillevaasi kõrvale,

kaks pirnõuna südant Väraska vee klaasi,

kaks valge klaari südant lillevaasi,

kaks pirnõuna südant voodi taha,

kaks valge klaari südant laua alla maha,

kaks valge klaari südant kandekotti,

kaks pirnõuna südant liimipotti,

kaks valge klaari südant kummisaapa sääرده,

kaks pirnõuna südant televiisori taha seina äärde,

kaks valge klaari südant puhveti* peale ritta,

üks lääne poole ja teine itta,

kaks pirnõuna südant aknalaua peale,
 ühe surma saanud sitika haua peale,
 kolm pirnõuna südant keset põrandavaipa
 ja ühe – miks küll, seda tõesti ei taipa –
 prügikorvi sealsamas laua all.

Küll võis olla seal üksinda igav tal.

* teost – raamatut

* poetas – pillas

* puhveti – nõudekapi

- Kas see on jutt või luuletus? Põhjenda.

16

HÄÄLIKUD JA TÄHED

17

Häälikuid kuulen ja hääldan.
Tähti näen ja kirjutan.

Sõna	Häälikute arv sõnas	Tähtede arv sõnas
sidrun	6	6
jäätis	5	6
ööbik	4	5

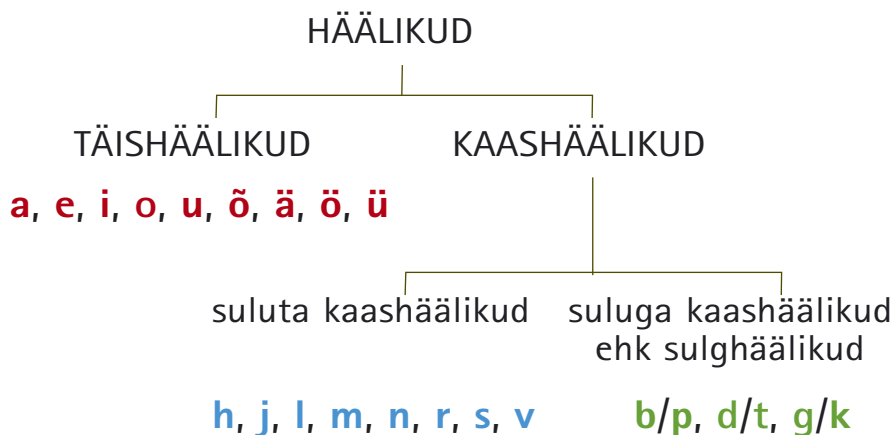
18

TÄISHÄÄLIKUD JA KAASHÄÄLIKUD

19

Täishäälikuid öeldakse lahtise suuga,
nad on kõlavad ja kostavad kaugele.

Kaashäälikud ei kõla nii hästi ega
kosta nii kaugele.

20